

המדגם

הנתונים המובאים במסמך זה אינם עוסקים בכל העבירות שבוצעו על ידי אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית מאז הקמת יש דין ב-2005, ואף לא בכל המקרים שתועדו על ידי יש דין בתקופה זו. **עניינם הוא חקירות המשטרה שנפתחו בעקבות העבירות, וההליכים המשפטיים שהתנהלו בעקבות חקירות אלה.** חשוב לציין שקורבנות פלסטינים של עבירות המבוצעות בידי ישראלים נמנעים פעמים רבות מהגשת תלונה למשטרת ישראל, ובמקרים אלה על פי רוב העבירה אינה נחקרת כלל.

בנוסף חשוב לציין שהנתונים המובאים כאן אינם מסכמים את תוצאותיהן של כל חקירות המשטרה שנפתחו מאז 2005 בעניין עבירות של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית, אלא רק את תוצאות החקירה בתיקים המצויים במעקב יש דין. עם זאת, הנתונים שבידנו מהווים מדגם מצטבר ורחב-היקף, המאפשר ללמוד ולהסיק מסקנות על האופן שבו משטרת ישראל מטפלת בעבירות מסוג זה.

לבסוף, נזכיר כי תיקי החקירה הכלולים במדגם יש דין הם תיקים שבהם נהנים גורמי אכיפת החוק מסיוע של צוות יש דין, שאנשיו מהווים גורם מתווך ומקשר בין חוקרי המשטרה לבין המתלוננים הפלסטינים, ולעיתים אף מסייעים בקידום החקירה באמצעות הבאת עדים ומסמכים ליחידות החקירות. לפיכך, אפשר שנתוני מדגם זה מוטים במידה מסוימת "לטובת" גופי החקירה בהשוואה לכלל תיקי החקירה המטופלים ללא סיוע גורם מתווך כמו יש דין. עם זאת, חשוב להבהיר שיש דין אינו מהווה צד לחקירת המשטרה או להחלטה על תוצאותיה. הצוות המשפטי של הארגון מתעדכן במצב החקירה ובתוצאותיה כמייצגם של נפגעי העבירה.

ב. תוצאות החקירה: רוב התיקים נסגרים ללא הגשת כתב אישום; עלייה מסוימת בשיעור כתבי האישום מאז 2014

מאז 2005 עוקב יש דין אחר חקירות שהתנהלו, ועודן מתנהלות, ב-1,212 תיקי חקירה שנפתחו במחוז ש"י של משטרת ישראל בעקבות תלונות שהגישו נפגעי עבירה פלסטינים. 49 מתוכם נמצאים עדיין בשלבים שונים של טיפול בידי רשויות אכיפת החוק. ביתר 1,163 התיקים רשויות התביעה והחקירה קיבלו החלטה, כך שניתן להתחקות אחר תוצאות הטיפול בהם.²

מבין 1,163 התיקים שהיו במעקב יש דין מאז 2005 והטיפול בהם הסתיים:

- **רק ב-94 תיקים הוגש כתב אישום (8.1% מהתיקים).**
- **1,058 תיקים נסגרו בתום החקירה ללא הגשת כתב אישום (91% מהתיקים).**
- **11 תיקים אבדו במשטרת ישראל ומעולם לא נחקרו (0.9% מהתיקים).**

בשנת 2013 הוקם במחוז ש"י של משטרת ישראל המפלג לפשיעה לאומנית, במטרה לטפל בעבירות שמוגדרות על ידי המשטרה כעבירות פשיעה לאומנית.³ מאז תחילת 2014 ועד סוף אוגוסט 2017, תקופה של שלוש שנים ושמונה חודשים, נוספו למדגם יש דין 225 תיקי חקירה. שיעור הגשת כתבי אישום בתיקים שנפתחו בתקופה זו גבוה במעט משיעור הגשת כתבי האישום במדגם הכולל של יש דין.

עד היום סיימו רשויות החקירה והתביעה את הטיפול ב-185 מתוך התיקים שנוספו למעקב יש דין מאז שנת 2014. מתוכם:

- **21 תיקים הובילו להגשת כתב אישום (11.4% מהתיקים).**
- **164 תיקים נסגרו בתום החקירה ללא הגשת כתב אישום (88.6% מהתיקים).**

2 אלא אם צוין אחרת, הנתונים המובאים במסמך זה מייצגים את המידע שהיה בידי יש דין נכון ל-17.9.2017.
 3 פעילות המפלג מתרכזת בגדה המערבית אף על פי שהוא מופקד גם על חקירת אירועי פשיעה לאומנית בתוך הקו הירוק. ראו: השר לביטחון פנים, יצחק אהרונוביץ', **ישיבה מס' 31 של הכנסת ה-19**, 22.5.2013.

למשל, עד היום הוגשו כתבי אישום בשמונה מתיקי החקירה שנוספו למדגם יש דיין ב-2011, שהם 7% מהתיקים שנפתחו בשנה זו והטיפול בהם הסתיים. גם מבין התיקים שנוספו למדגם יש דיין ב-2015 הוגשו עד היום שמונה כתבי אישום. אך במקרה השני אלה מהווים 14.3% מהתיקים שנפתחו בשנה זו והטיפול בהם הסתיים.

השוואה לנתוני המשטרה הכלליים: שיעור כתבי האישום בתיקי עבריינות אידיאולוגית הפוגעת בפלסטינים נמוך בהרבה משיעור כתבי האישום הכללי במחוז ש"י

לפי נתונים שפורסמו בשנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל ל-2016, בשנה זו הוגשו כתבי אישום ב-13.8% מכלל תיקי החקירה שנפתחו על ידי המשטרה. ב-2015 עמד שיעור כתבי האישום על 16%, וב-2014 הוגשו כתבי אישום ב-16.3% מתיקי החקירה.⁶ מכאן, ששיעור כתבי האישום בתיקי החקירה שהיו במעקב יש דיין מאז 2014 נמוך משיעור כתבי האישום בכלל תיקי החקירה שנפתחו במשטרת ישראל בתקופה זו. זאת, למרות שהתיקים במדגם יש דיין עוסקים בעבירות שבוצעו על רקע אידיאולוגי, שכאלה הינן בעלות חומרה ייחודית.

יתרה מכך, שיעור כתבי האישום בתיקים במעקב יש דיין – שכולם מטופלים על ידי מחוז ש"י של משטרת ישראל – נמוך משמעותית משיעור כתבי האישום בכלל תיקי החקירה המטופלים על ידי המחוז. ב-2016 עמד שיעור הגשת כתבי האישום מתוך כל תיקי החקירה שנפתחו במחוז ש"י על 33.89%, ב-2015 על 38.37% וב-2014 על 36.44%.⁷

שיעור כתבי האישום במחוז ש"י גבוה בהרבה גם מהשיעור המקביל במחוזות משטרה אחרים, דוגמת מחוזות מרכז, דרום וירושלים. הפער הוסבר על ידי מחברי השנתון הסטטיסטי של משטרת ישראל בשנת 2014 כך:

"אחת הסיבות העיקריות לכך היא השוני באופי הפשיעה הקיים במחוז ש"י – ריבוי עבירות ביטחון בהן לרוב מוגשים כתבי אישום. בנוסף, לא רק אופי הפשיעה בש"י שונה, אלא גם ההליך המשפטי אחר."⁸

מהסבר זה עולה שחישוב שיעור כתבי האישום במחוז ש"י של המשטרה כולל חקירות וכתבי אישום בעבירות שביצעו פלסטינים הכפופים למערכת המשפט הצבאית: מערכת הדינים החלה עליהם היא מערכת התחיקה הצבאית והם נשפטים בבתי משפט צבאיים. זאת בשונה מאזרחים ישראלים (מתנחלים ואחרים) בגדה המערבית, הכפופים ככלל למערכת המשפט הישראלית.⁹

נתוני יש דיין המובאים במסמך זה, ביחד עם הניתוח והנתונים שפורסמו על ידי יש דיין בשנים קודמות, מלמדים על כישלון מתמשך של ישראל למלא את חובתה להגן על הציבור הפלסטיני החי תחת שליטתה, ולמנוע פגיעה בו מצד אזרחים ישראלים בגדה המערבית. הפער העצום בין שיעור כתבי האישום הכללי במחוז ש"י לשיעור כתבי האישום בתיקים שבמדגם יש דיין, כמו גם ההבדל בין שיעור כתבי האישום הכללי של משטרת ישראל לבין שיעור כתבי האישום בתיקים שבמדגם יש דיין, מלמדים שהכישלון הזה אינו מקרי אלא מהווה ביטוי למדיניות.

מידע שהועבר ליש דיין ממשטרת ישראל בנוגע לתיקי חקירה שנפתחו ב-2015 במחוז ש"י וסווגו כתיקי "פשיעה לאומנית יהודית" מחזק אף הוא מסקנה זו. הנתונים שנמסרו ליש דיין עוסקים רק בעבירות שבוצעו על ידי אזרחים ישראלים, והם מלמדים על הבדל ברור בין תוצאות חקירות המשטרה בתיקים שעניינם חשד לעבירה שקורבנותיה הם פלסטינים, לבין תוצאות החקירה בתיקים שעניינם חשד לעבירה שאינה מכוונת כלפי קורבן פלסטיני, ובכלל זה עבירות כלפי חיילים או שוטרים, עבירות פגיעה בסדר הציבורי ועבירות אחרות. **ב-2015, רק 4.5% מהתיקים שנפתחו במחוז ש"י בחשד ל"פשיעה לאומנית יהודית" כלפי קורבן פלסטיני הסתיימו בהגשת כתב אישום, לעומת 28.8% מהתיקים שעניינם חשד ל"פשיעה לאומנית יהודית" שלא כלפי קורבן פלסטיני.**¹⁰

כמדי שנה, בראשית 2017 העביר יש דיין למשטרת ישראל בקשת חופש מידע בנוגע לטיפול בעבירות מסוג זה במהלך 2016. נכון לנובמבר 2017 לא התקבל מענה לבקשה למרות שחלפו יותר מ-9 חודשים מאז שהוגשה.¹¹

אזרחים ישראלים המתנחלים בגדה המערבית נהנים ממעמד אזרחי וחוקי עדיף על זה של פלסטינים תושבי הגדה המערבית, הנתונים תחת שלטון כיבוש צבאי. הבדל זה מקשה ככלל על השוואה בין תוצאות טיפולן של רשויות אכיפת החוק הישראליות בעבירות שביצעו אזרחים ישראלים שפגעו בפלסטינים בגדה המערבית, לטיפולן של אותן רשויות בעבירות שביצעו פלסטינים הנתונים לשליטה צבאית ישראלית.

6 **משטרת ישראל: השנתון הסטטיסטי 2016** (יוני 2017), עמ' 22.
 7 **משטרת ישראל: השנתון הסטטיסטי 2016**, עמ' 22; **משטרת ישראל: השנתון הסטטיסטי 2015** (מאי 2016), עמ' 21; **משטרת ישראל: השנתון הסטטיסטי 2014** (מאי 2015), עמ' 23.
 8 **משטרת ישראל: השנתון הסטטיסטי 2014**, עמ' 24. בהמשך מספקים כותבי הדו"ח הסבר דומה לשימוש השכיח במעצר עד תום ההליכים במחוז ש"י. שם, עמ' 28.
 9 להרחבה בנושא זה ראו: האגודה לזכויות האזרח, **שלטון אחד, שתי מערכות חוק: משטר הדינים של ישראל בגדה המערבית** (אוקטובר 2014).
 10 השוואה מבוססת על נתונים שהועברו ליש דיין ב-2016.12.1 בתגובה לבקשת חופש מידע. המידע שהתקבל נוגע לתיקי חקירה שנפתחו במחוז ש"י בשנת 2015, שסווגו כתיקי חקירה "בגין עבירות ממניע הפס"ד [הפרות סדר] ישראלי ופשיעה לאומנית יהודית". להרחבה ראו: יש דיין, **דף נתונים – אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (פברואר 2017), סעיף ד'.
 11 לפי חוק חופש המידע, רשות ציבורית שקיבלה בקשה למידע מחויבת להודיע למבקש בתוך 30 ימים על החלטתה בנוגע לבקשה, ויכולה להאריך תקופה זו ב-90 ימים נוספים בכפוף להעברת הודעה מנומקת למבקש. לאחר קבלת החלטתה בנוגע לבקשה, על הרשות להעביר את המידע למבקש בתוך 15 ימים. **חוק חופש המידע**, התשנ"ח-1998, סעיף 7.

ד. עילות סגירת תיקי החקירה

לאחר סגירת תיק חקירה על משטרת ישראל להודיע למתלונן על ההחלטה לסגור את התיק,¹³ ולפרט את העילה לסגירתו מתוך תשע עילות הקבועות בפקודת המשטרה.¹⁴ הצוות המשפטי של יש דין, המייצג את נפגעי העבירה, מקבל ממשטרת ישראל הודעה בדבר סגירת תיק החקירה ועילת הסגירה של התיק. מידע זה משמש את יש דין בין היתר על מנת ללמוד על הנסיבות שבהן נסגרו תיקי חקירה שעניינם עבירות שביצעו אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית. לצד זאת, הצוות המשפטי של יש דין בוחן את חומר החקירה בתיקים שנסגרו, וכאשר הוא סבור כי פעולות החקירה לא מוצו או כי ניתן היה להגיש בתיק כתב אישום על סמך הראיות, מגיש ערר על סגירת התיק.

מבין 164 תיקי החקירה שנפתחו מאז תחילת 2014 ונסגרו בתום החקירה, משטרת ישראל מסרה ליש דין את עילת הסגירה של 163 תיקים:

- **93 תיקים נסגרו בעילת "עברייני לא נודע" (על"ן)**, המעידה על כך שהמשטרה מצאה כי בוצעה עבירה פלילית אך כשלה באיתור חשודים בביצוע העבירה (56.7% מהתיקים שנסגרו). **מאז 2005 נסגרו בעילה זו 677 מהתיקים שהיו במעקב יש דין (64% מהתיקים שנסגרו).**

ביולי 2016 נפתח במשטרת ש"י תיק חקירה, בעקבות תלונה שהגיש תושב חברון שמתנחלים פלשו לחלקת אדמה בבעלותו באזור תל רומיידה, עשו בה שינויים ובנו בתוכה חומת אבנים. בעדותו במשטרה מסר המתלונן תמונות וסיפק לחוקר את שמו של עד פלסטיני שראה את הפלישה. עוד הוסיף המתלונן שהעד הפלסטיני סבור שהחומה נבנתה על ידי מתנחל מוכר לו, ואף מסר לחוקר את שמו של המתנחל שלכאורה (לדברי העד) פלש לחלקה הפרטית של המתלונן ועשה בה שינויים.

ביוני 2017, כשנה לאחר פתיחת תיק החקירה, נודע ליש דין שהמשטרה סגרה את התיק בעילה "עברייני לא נודע". מתיק החקירה, שהגיע ליש דין, עולה שלפני סגירת התיק לא נעשה כל ניסיון להגיע לעד שראה את הפלישה או למתנחל שלפי העדות ביצע אותה. התיק כלל מסמך אחד בלבד - עדותו במשטרה של המתלונן בעל השטח. יש דין הגיש ערר על סגירת התיק, ובעקבות זאת באוקטובר 2017 החקירה חודשה.¹⁵

- **17 תיקים נסגרו בעילת "חוסר ראיות מספיקות"**, המעידה גם היא על כך שהמשטרה מצאה שבוצעה עבירה, אך כשלה באיסוף וגיבוש ראיות מספיקות להעמדה של דין של חשודים שאותרו (10.4% מהתיקים שנסגרו). **מאז 2005 נסגרו בעילה זו 225 מהתיקים שהיו במעקב יש דין (21.3% מהתיקים שנסגרו).**

- **42 תיקים נסגרו בעילת "אין אשמה פלילית"**, המעידה על כך שהמשטרה הגיעה למסקנה שלא בוצעה כל עבירה פלילית או שלחשוד שאותר אין קשר לעבירה שבוצעה (25.6% מהתיקים שנסגרו). נכון למועד כתיבת מסמך זה **יש דין הגיש ערר על סגירת תיק החקירה ב-8 מתוך תיקים אלה** משום שסבר שחקירת המשטרה לא מוצתה, והמשטרה שגתה בהחלטה לסגור את תיק החקירה בעילה זו. **מאז 2005 נסגרו בעילה זו 120 תיקים (11.3% מהתיקים שנסגרו), ויש דין הגיש ערר על סגירת 35 מתוכם.**¹⁶ נתון זה מלמד על עלייה בשיעור התיקים הנסגרים בעילה "אין אשמה פלילית" מאז 2014, בהשוואה לכלל התיקים במעקב יש דין.

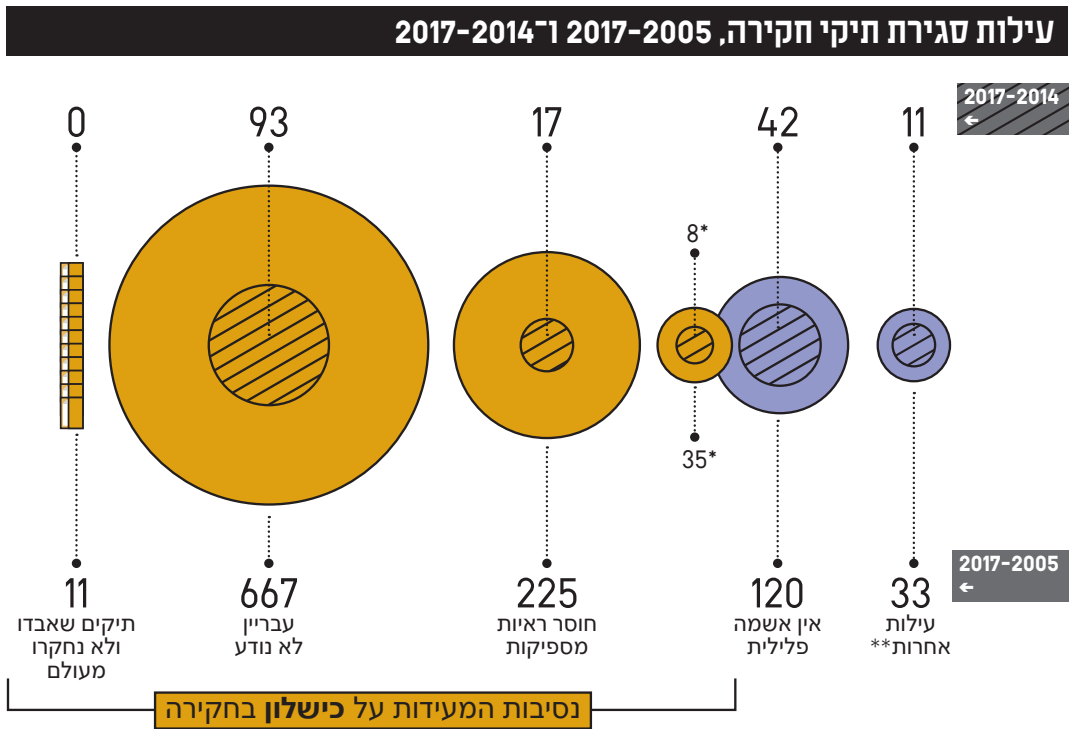
במהלך שנת 2009 הגישו פלסטינים תושבי הכפרים תל ופרעתא תלונות במשטרה על הסגת גבול ובנייה בלתי חוקית באדמותיהם, שעליהן הוקם המאחז הבלתי חוקי "חוות גלעד". ארבע שנים לאחר מכן סגרה המשטרה שני תיקי חקירה שנפתחו בעקבות תלונות אלה - אחד מהם בעילה "חוסר ראיות מספיקות" והשני בעילה "אין אשמה פלילית". במשך שנים נותרו התיקים פתוחים בזמן שחוקרי המשטרה המתנינו לחוות דעת מטעם המינהל האזרחי (הגוף הצבאי האחראי בין היתר על ניהול הקרקעות בגדה המערבית) בנוגע לסוגיית הבעלות על הקרקע.¹⁷ חוות הדעת לא הגיעה אך למרות זאת בסוף אוקטובר 2013 החליטה המשטרה על סגירת התיקים. זאת, אף על פי שלא היתה מחלוקת על כך שקרוואנים הוצבו באדמות נשוא התלונה, ושזוהותן של המחזיקים באחד הקרוואנים היתה ידועה למשטרה.

¹³ **חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב)**, התשמ"ב-1982, סעיף 63.
¹⁴ פקודות משטרת ישראל מפרטות תשע עילות שבגין רשאי התובע המשטרתי להורות על סגירת תיק חקירה: היעדר אשמה, העברייני לא נודע, חוסר ראיות מספיקות, אין במשפט עניין לציבור, מות החשוד או הנאשם, התיישנות העבירה, קטינות, אי-שפיות הדעת, יש רשות אחרת המוסמכת לחקור. פקודות משטרת ישראל של המפקח הכללי, **פקודת המטה הארצי 14.01.50: סמכות תובע משטרתי לסגור תיק חקירה.**
¹⁵ פניית יש דין אל רכז חקירות במשטרת מרחב חברון, **ערר על ההחלטה לסגור את תיק פל"א 305989/16**, 28.8.2017.
¹⁶ מבין העררים דחו, 13 התקבלו והביאו לפתיחתה מחדש של החקירה, ולגבי ארבעה עדיין לא התקבל מענה ביש דין.
¹⁷ כאשר משטרת ישראל מבקשת לקבל מידע בנוגע לבעלות על קרקע במסגרת חקירת עבירות שעניינן הסגת גבול ובנייה בלתי חוקית בגדה המערבית, היא נדרשת להסתמך על רישומי הבעלות על קרקעות בגדה, הנשמרים במינהל האזרחי.

ערר שהגיש יש דיין בתחילת 2014 הביא לפתיחתם מחדש של תיקי החקירה באופן פורמלי, אך דבר לא נעשה עד שבתחילת 2017, **כשבע שנים וחצי לאחר שבעלי הקרקע התלוננו במשטרה**, התקבלה במשטרת ישראל חוות דעת חלקית בנוגע לתיקים מטעם נציג הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש במינהל האזרחי. לפי חוות הדעת, מכיוון שהשטח המדובר אינו מוסדר¹⁸, יש להפנות את המתלוננים לערוך סיור בשטח עם נציגי המינהל האזרחי. במקום לפעול לקיום הסיור וקידום החקירה, החליטה המשטרה לסגור את שני התיקים בשנית בעילה "אין אשמה פלילית". זאת, אף שחוות הדעת כלל לא הכריעה בשאלת הבעלות על הקרקע וממילא לא התייחסה לשאלת הבנייה הבלתי חוקית במקום. יש דיין הגיש ערר נוסף על סגירת התיקים.¹⁹

הניסיון שנצבר בישי דיין מלמד כי היעדר התיאום בין המשטרה למינהל האזרחי וההמתנה הארוכה לקבלת חוות דעת בנושא מקרקעין בתיקים אלה, אינם מהווים מקרה חד פעמי אלא מדגימים כשל מתמשך. ההמתנה לחוות דעת מטעם המינהל האזרחי מעכבת לא פעם חקירות, ולעיתים התיקים נסגרים כעבור שנים מבלי שזו תתקבל.²⁰ כשל זה מקשה על פלסטינים המבקשים להגן על עצמם ועל קרקעותיהם באמצעות פנייה לגורמי אכיפת החוק, ומשחק לידיהם של מתנחלים המבקשים להשתלט על קרקעות פלסטיניות.²¹

- 9 תיקים נסגרו בעילת "היעדר עניין לציבור", תיק אחד נסגר בעילה "החשוד אינו בר-עונשין" ותיק אחד נסגר בעילת התיישנות. מאז 2005 נסגרו בסך הכל 28 תיקים בעילת "היעדר עניין לציבור".

* הוגש ערר על החלטה לסגור את התיק בעילה "אין אשמה פלילית".
 ** תיקים שנסגרו בעילות "היעדר עניין לציבור", "החשוד אינו בר-עונשין", "רשות אחרת מוסמכת לחקור את האירוע" ו"התיישנות".

18 לאחר כיבוש השטחים ב-1967 ישראל הפסיקה את תהליך רישום המקרקעין בגדה המערבית. לכן ישנן כיום בגדה קרקעות בבעלות פלסטינית פרטית משני סוגים - אדמות פרטיות מוסדרות ואדמות פרטיות שאינן מוסדרות. להרחבה ראו: יש דיין, **התנחלויות ומאחזים בגדה המערבית - מילון מונחים**.
 19 פניית יש דיין לקצין חקירות במשטרת מרחב שומרון, **ערר על ההחלטות לסגור את תיקי פל"א 1,18089/08, 3,79223/08, 3,62614/08, 1,87813/09, 1,83751/09, 2,64226/09, 1,4825/11, 7,067/12**, 9.1.2014; פניית יש דיין לקצין שיתוף ותיאום שומרון, **ערר על ההחלטה לסגור את תיק פל"א 1,87813/09 ותיק פל"א 1,83751/09**, 19.7.2017. יש דיין עדיין לא קיבל הודעה בדבר החלטה בנוגע לערר שהוגש ביולי 2017.
 20 ראו גם: יש דיין, **עקיפת חוק: כישלון אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (מאי 2015), עמ' 85-86. במאי 2017 פנה יש דיין אל מפקד מחוז ש"י במשטרת ישראל בעניינם של שני התיקים שתוארו לעיל, וכן בעניינם של שני תיקי חקירה נוספים שנסגרו על ידי המשטרה לאחר שהתקבלה חוות דעת מהמינהל האזרחי הקובעת כי יש לקיים סיור בשטח על מנת לקבוע את מעמד הקרקע, ובענייניו של תיק חקירה נוסף שנסגר כשלוש שנים לאחר פתיחתו מבלי שתתקבל חוות דעת מטעם המינהל האזרחי בעניינו. פניית יש דיין למפקד מחוז ש"י, **דפוס של סגירת תיקי חקירה ללא מיצוי בתיקים בהם קיים חשד לעבירות במקרקעין**, 28.5.2017.
 21 לדיון בהיבטים נוספים של יחסן של רשויות אכיפת החוק לעבירות בנייה בלתי חוקית שמבצעים אזרחים ישראלים בגדה המערבית, שמראה כיצד התנהלות רשויות אכיפת החוק בנושא מעניקה בפועל חסינות לעבריינים, ומאפשרת להם להמשיך לבנות באופן בלתי חוקי ולפגוע בזכויותיהם של הפלסטינים בגדה המערבית ראו: יש דיין, **החטא בלי עונשו: התנהלות מערכת אכיפת החוק במקרים של הפרת צווים מינהליים ושיפוטיים ובנייה בלתי חוקית של ישראלים בגדה המערבית** (ינואר 2017).

פילוח הנסיבות בהן נסגרו תיקי החקירה מלמד **שמבין התיקים שנפתחו מאז 2014, 118 נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון המשטרה בחקירה**. מתוכם, 110 תיקים נסגרו בעילות "עבריו לא נודע" או "חוסר ראיות מספיקות" המעידות על כך שהמשטרה מצאה שבוצעה עבירה אך כשלה באיתור חשודים במעשה או בגיבוש ראיות מספיקות להעמדה לדין, ו-8 תיקים נסגרו בעילה "אין אשמה פלילית" אך יש דין הגיש ערר על סגירתם משום שסבר שהחקירה לא מוצתה. **מבין כלל התיקים שהיו במעקב יש דין מאז 2005 והטיפול בהם הסתיים, 948 תיקים נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון המשטרה בחקירה.**²²

בחינת היחס בין מספר התיקים שנסגרו בנסיבות המעידות על כישלון המשטרה בחקירה, לבין מספר התיקים שהטיפול בהם הסתיים בתוצאה ידועה ליש דין, מלמדת **שהמשטרה נכשלה בחקירת 64% מהתיקים שנפתחו מאז 2014 והטיפול בהם הסתיים** (118 מתוך 184 תיקים). שיעור הכישלון של המשטרה בחקירה בכלל התיקים במעקב יש דין גבוה יותר. **82% מבין התיקים שנפתחו בין השנים 2005-2017 והטיפול בהם הסתיים בתוצאה ידועה ליש דין**²³ נסגרו בנסיבות המעידות על כישלון המשטרה בחקירה (948 מתוך 1,160 תיקים).

ה. תוצאות הליכים משפטיים

פרק זה שונה מקודמיו בכך שהוא אינו עוסק בתוצאותיהן של חקירות משטרה, אלא בתוצאותיהם של ההליכים המשפטיים שהתנהלו במקרים המעטים שבהם חקירות המשטרה שתחת מעקב יש דין הובילו להגשת כתבי אישום. חשוב להדגיש שיש דין אינו מהווה צד להליכים האלה, שבמסגרתם המדינה (המיוצגת על ידי יחידות התביעה המשטרית או על ידי פרקליטות המדינה) מעמידה לדין אזרחים ישראלים שפגעו בפלסטינים בגדה המערבית. עם זאת יש דין עוקב אחרי תוצאות ההליכים כמייצגם של נפגעי העבירה.

הנתונים שיובאו כאן מתייחסים למדגם הכולל 97 כתבי אישום שהוגשו בתיקי חקירה שהיו במעקב יש דין מאז 2005.²⁴ מבין 97 התיקים הפליליים האלה, ב-83 תיקים הסתיימו ההליכים המשפטיים, וביתר 14 התיקים ההליכים עודם מתנהלים. בתשעה מקרים נודע ליש דין כי ההליכים המשפטיים הסתיימו אך לא התקבל מידע בנוגע לתוצאת ההליך המשפטי. יתר 74 ההליכים המשפטיים הסתיימו בתוצאה הידועה ליש דין ולכן ניתן להציג מידע על תוצאותיהם.

• **13 הליכים הסתיימו בהרשעה מלאה** של כל הנאשמים²⁵ (15.7% מההליכים המשפטיים שהסתיימו).

• **23 הליכים הסתיימו בהרשעה חלקית**. מתוכם, ב-16 תיקים ההליכים הסתיימו בהרשעת נאשמים בסעיפי אישום מופחתים מאלה שהופיעו בכתב האישום המקורי, לרוב בעקבות הסדר טיעון שחתמה התביעה עם הנאשמים. שבעה תיקים הסתיימו בהרשעת חלק מהנאשמים בלבד או בהרשעת הנאשמים בחלק מסעיפי האישום שהופיעו בכתב האישום המקורי (27.7% מההליכים המשפטיים שהסתיימו).²⁶

• **15 הליכים הסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה**, כלומר בקביעה של בית המשפט כי הנאשם אכן ביצע את העבירה או העבירות שיוחסו לו, יחד עם הימנעות מהרשעתו בדין (18.1% מההליכים המשפטיים שהסתיימו). מתוכם, בארבעה מקרים הנאשמים היו קטינים.

שיעור ההליכים המשפטיים במעקב יש דין שהסתיימו בקביעת אשמת הנאשם יחד עם הימנעות מהרשעתו בדין גבוה בהרבה משיעור התיקים המסתיימים בתוצאה זו בבתי משפט השלום ובבתי המשפט המחוזיים בישראל. נתונים שפרסמה פרקליטות המדינה מלמדים שמתוך סך התיקים הפליליים בטיפול הפרקליטות שההליך המשפטי בהם הסתיימו ב-2015, רק 6% הסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה.²⁷ מחקר שפורסם ב-2012 הראה כי בתקופה שנבדקה, 5.3% בלבד מהתיקים הפליליים

22 902 תיקים נסגרו בעילות "עבריו לא נודע" ו"חוסר ראיות מספיקות", 35 תיקים נסגרו בעילה "אין אשמה פלילית" אך יש דין הגיש ערר על סגירת התיק משום שסבר שהחקירה לא מוצתה, ו-11 תיקים אבדו במשטרת ישראל.

23 מבין 1,163 תיקי החקירה שנפתחו מאז 2005 ונסגרו בתום החקירה, משטרת ישראל מסרה ליש דין את עילת הסגירה של 1,160 תיקים.

24 הנתונים המובאים בסעיף זה מהווים עדכון לנתונים שהובאו בדף נתונים על נושא זה שיש דין פרסם במאי 2015. יש דין, **דף נתונים – העמדה לדין של אזרחים ישראלים החשודים בפגיעה בפלסטינים בגדה המערבית** (מאי 2015). סך ההליכים המשפטיים שבמעקב יש דין שונה ממספר תיקי החקירה שהובילו להגשת כתב אישום שהוצג לעיל בשל כמה סיבות. ראשית, על מנת שלא לספור אף כתב אישום יותר מפעם אחת הוחסרו מספירת כתבי האישום חמישה תיקי חקירה, שכתב האישום שהוגש בעקבותיהם אחד עם כתב אישום שהוגש בעקבות תיק אחר. שנית, שני כתבי אישום נוספו לסך כתבי האישום לאחר שהוגש יותר מכתב אישום אחד בעקבות אותו תיק חקירה. לבסוף, למספר הכולל של כתבי האישום במדגם יש דין נוספו 6 תיקים שמשטרת ישראל החליטה על סגירתם בסיום החקירה, אך יש דין הגיש עררים על החלטות אלה ובעקבות זאת הוביל הטיפול בתיקים להגשת כתבי אישום. יצוין כי ממדגם כתבי האישום בדף הנתונים ממאי 2015 הוחסרו שישה מקרים שבהם קורבנות העבירה לא היו פלסטינים אלא אזרחים ישראלים או זרים שנפגעו כשביקרו בגדה המערבית כפעילים למען זכויות פלסטינים. מקרים אלה כן נכללים בפירוט תוצאות ההליכים המשפטיים המובא במסמך זה.

25 מהם תיק אחד הסתיים בהרשעה מלאה רק לאחר שהתקבל ערעור המדינה על זיכוי הנאשם מחלק מסעיפי האישום.

26 מבין שבעת התיקים, הליך אחד הסתיים בזיכוי של הנאשמים מכל סעיפי האישום הקשורים בפגיעה בפלסטינים, לצד הרשעתם בסעיפים אחרים - הפרעה לשוטרי ותקיפת שוטר.

27 הפרקליטות מטפלת בתיקים הפליליים הנוגעים לעבירות החמורות שבספר החוקים (ובהן רצח, אונס ושוד). המהווים כ-10% מהתיקים הפליליים. משרד המשפטים, פרקליטות המדינה, **סיכום שנה 2015: פרקליטות המדינה** (אוגוסט 2016), עמ' 15, 23.

שהתנהלו בבתי משפט השלום הסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה. שיעור התיקים שהסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה בבתי המשפט המחוזיים היה נמוך יותר ועמד על 1.2%²⁸.

סיום ההליך המשפטי בקביעת אשמת הנאשם מבלי להרשיע אותו נועד לסייע בשיקום נאשמים שעברו עבירות קלות יחסית וללא עבר פלילי, שעצם הרשעתם בדין עשויה לפגוע בשמם הטוב או בעיסוקם.²⁹ השיעור הגבוה של תיקים שהסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה מתוך מדגם התיקים של יש דין, שעוסק כולו בעבירות אידיאולוגיות שביצעו אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית, שולח מסר לפיו מערכת אכיפת החוק אינה רואה בחומרה עבירות מסוג זה ותורם לתחושת החסינות של העבריינים.

- **15 הליכים הסתיימו בביטול או במחיקה של כתב האישום**, לאחר שכבר הוגש לבית המשפט על ידי רשויות התביעה (18.1% מההליכים המשפטיים שהסתיימו).

בדיקת הנסיבות שהובילו לביטול או למחיקה של כתבי האישום מעלה שבשלושה מקרים ככל הידוע ליש דין ההליכים הופסקו בשל קשיים ראייתיים, כלומר בעקבות כישלון של גורמי החקירה והתביעה לבסס ראיות מספיקות להוכחת הטענות נגד הנאשמים. באחד ממקרים אלה, עיכוב של שנים בניהול התיק, בין השאר בעקבות התליית ההליכים³⁰ לאחר הגשת כתב אישום, הוביל למה שהתביעה כינתה "כרסום בחומר הראיות", ולאור זאת כתב האישום נמשך על ידי התביעה וההליך הופסק. רק בתיק אחד מבין ההליכים שבטולו הרקע להחלטה היה אי-כשירות של הנאשם לעמוד לדין.

- **5 הליכים הסתיימו בזיכוי מלא** של הנאשם או הנאשמים (6% מההליכים המשפטיים שהסתיימו). שיעור הזיכוי בתיקים אלה גבוה משיעור הזיכוי הכללי בתיקים פליליים בבתי משפט השלום ובבתי משפט מחוזיים בישראל. לפי מחקר שפורסם ב-2012, רק 0.4% מהתיקים הפליליים שהתנהלו בבתי משפט השלום ו-0.3% מהתיקים הפליליים שהתנהלו בבתי משפט מחוזיים בתקופה שנבדקה הסתיימו בזיכוי הנאשמים מכל הסעיפים.³¹ מנתונים שפרסמה פרקליטות המדינה, עולה שב-4% מההליכים המשפטיים בטיפול הפרקליטות שהסתיימו ב-2015, תוצאת ההליך היתה או זיכוי הנאשם או ביטול כתב האישום.³²

- **3 הליכים הסתיימו בתוצאות אחרות**: שני הליכים הותלו, והליך נוסף שבו הוגש כתב אישום נגד שלושה נאשמים הסתיימו בהתליית ההליכים נגד נאשם אחד, ביטול כתב האישום נגד נאשם שני וקביעת אשמה ללא הרשעה ביחס לנאשם שלישי.

לסיכום, נכון לספטמבר 2017 הסתיימו הטיפול ב-1,163 תיקי חקירה במעקב יש דין שעניינם עבירות של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית. רק במיעוט קטן מהתיקים האלה - 94 תיקים (8.1%) - הובילה חקירת המשטרה להגשת כתב אישום נגד חשודים. למרות זאת, ב-18.1% מההליכים המשפטיים שהסתיימו כתב האישום הסתיימו למעשה בלא כלום, לאחר שנמחק או בוטל (15 תיקים). 61.4% מההליכים המשפטיים במעקב יש דין הסתיימו בקביעת אשמתם של חשודים (51 תיקים), אך ב-29.4% מההליכים האלה (15 תיקים) בית המשפט החליט שלא להרשיע את החשודים במעשה. מכאן, שרק ב-36 מתוך אותם מקרים נדירים שבהם הוגש כתב אישום, הסתיימו ההליך הפלילי בקביעת אשמתם של החשודים והרשעתם על ידי בית המשפט (43.4% מההליכים המשפטיים שהסתיימו). **רק כ-3% מתיקי החקירה שנפתחו בעקבות תלונה של פלסטיני בגדה המערבית שנפגע מעבירה שביצע אזרחי ישראלי הובילו להרשעה (מלאה או חלקית) של האשמים במעשה העבירה.**

הנתונים שהובאו כאן, ביחד עם הניתוח של עבודת רשויות אכיפת החוק ושל תיקי חקירה שעניינם עבירות של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית בדו"חות ובדפי נתונים שפרסם יש דין לאורך השנים, מלמדים שישראל נכשלת באופן שיטתי ומתמשך באכיפת החוק על אזרחים ישראלים שפוגעים בפלסטינים וברכושם בגדה המערבית. ביטוי ראשון למחדל נמצא בחקירות משטרה המסתיימות בנסיבות המעידות על כך שהחוקרים כשלו באיתור העבריינים או באיסוף וגיבוש ראיות מספיקות להעמדה לדין של חשודים (64% מהתיקים שנפתחו מאז 2014 והטיפול בהם הסתיימו נסגרו בנסיבות כאלה, ו-82% מכלל התיקים במדגם יש דין).

28 אורן גזל-אייל, ענבל גלון וקרן וינשל-מרגל, מחלקת המחקר של הרשות השופטת והמחלקה לחקר פשיעה משפט וחברה באוניברסיטת חיפה, **שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים** (מאי 2012), עמ' 12. יצוין שמחקרם של גזל-אייל, גלון ווינשל-מרגל אינו כולל תיקי קטינים. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אינה מפרסמת נתונים עדכניים בנוגע לשיעור הכללי של הליכים פליליים שהסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה.

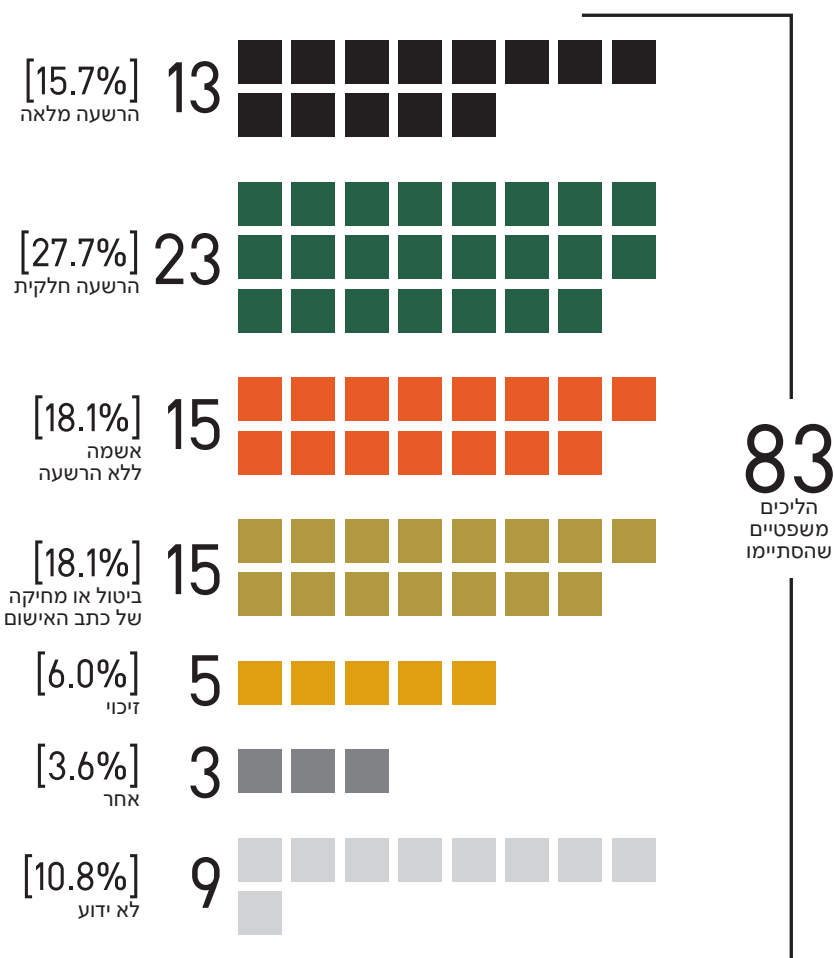
29 **שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים**, עמ' 11, 16.

30 סעיף 94 לחוק סדר הדין הפלילי קובע כי בית המשפט רשאי להתלות את ההליכים המשפטיים אם נוכח כי לא ניתן להביא את הנאשם להמשך משפטו. במקרה כזה ניתן לחדש את ההליך המשפטי אם נמצא הנאשם. ראו: **חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב)**, התשמ"ב-1982, סעיף 94.

31 **שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים**, עמ' 11, 16. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אינה מפרסמת נתונים עדכניים בנוגע לשיעור ההליכים הפליליים המסתיימים בזיכוי.

32 **סיכום שנה 2015: פרקליטות המדינה**, עמ' 23.

תוצאות הליכים משפטיים בתיקי יש דין, 2017-2005

שנית, המחדל נחשף בשיעור הנמוך של הגשת כתבי אישום בתיקי עבריינות אידיאולוגית של אזרחים ישראלים כלפי פלסטינים בגדה המערבית (רק 11.4% מהתיקים שנפתחו מאז 2014 ו-8.1% מכלל התיקים במדגם יש דין הסתיימו בהגשת כתב אישום). מעקב יש דין מלמד שהעלייה המסוימת בשיעור כתבי האישום בשנים האחרונות לא מלמדת על שינוי מהותי במציאות חייהם של פלסטינים החשופים לפגיעה מצד אזרחים ישראלים בגדה המערבית, ואף לא על מיגור תופעת העבריינות האידיאולוגית בגדה. שיעור כתבי האישום הנמוך בולט במיוחד בהשוואה לשיעור הגבוה של תיקי חקירה המסתיימים בהגשת כתבי אישום במחוז ש"י של משטרת ישראל (בין השנים 2014-2016 הוגשו כתבי אישום בממוצע ב-36.2% מתיקי החקירה שנפתחו במחוז ש"י מדי שנה).

לבסוף, המחדל בא לידי ביטוי בשיעור הגבוה של הליכים משפטיים המסתיימים בביטול או במחיקה של כתב האישום (18.1% מהתיקים במעקב יש דין) או בהחלטה של בית המשפט לקבוע את אשמת הנאשמים מבלי להרשיע אותם (18.1% מהתיקים במעקב יש דין).

עולה מכאן שישראל אינה ממלאת את חובתה על פי הדין הבינלאומי להבטיח את שלומו של הציבור הפלסטיני בשטח הכבוש ואת שלמות רכושו. כישלון זה חמור במיוחד נוכח אופיין של העבירות וההקשר שבתוכו הן מתבצעות. מרבית העבירות מתבצעות במקומות שבהם יש מאבק על שליטה בקרקע, וכך הן מסייעות לדחוק ולהרחיק פלסטינים מאדמותיהם. מציאות זו תורמת מחד לחוסר האמון של פלסטינים תושבי הגדה המערבית בגורמי אכיפת החוק הישראליים, שבא לידי ביטוי במגמת הירידה בנכונות של פלסטינים נפגעי עבירה להגיש תלונה למשטרת ישראל. מאידך, היעדר אכיפת חוק אפקטיבית מוביל לתחושת חסינות בקרב העבריינים ותורם להמשך תופעת העבריינות האידיאולוגית המנשלת בגדה המערבית.